

Mål C-584/23

Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler

Datum för ingivande:

21 september 2023

Domstol som begär förhandsavgörande:

Juzgado de lo Social n.º 3 de Barcelona (Spanien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

18 september 2023

Klagande:

Asepeyo Mutua Colaboradora de la Seguridad Social n.º 151

KT

Motparter:

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS)

Alcampo S. A., som trätt i stället för Supermercados Sabeco, S. A.

Saken i målet vid den nationella domstolen

Social trygghet – Olycksfall i arbetet – Pension på grund av total och bestående arbetsförmåga till följd av ett olycksfall i arbetet – Beräkning av pensionen – Beräkningsunderlag för pensionen vid arbetstidsförkortning för att ta hand om barn – Principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet – Indirekt diskriminering på grund av kön

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Begäran om förhandsavgörande – Artikel 267 FEUF – Huruvida ett antal nationella bestämmelser om social trygghet är förenliga med unionens primärrätt

och med direktiven 79/7/EEG och 2006/54/EG – Indirekt diskriminering på grund av kön

Tolkningsfrågor

- 1) Strider den spanska bestämmelsen om fastställande av beräkningsunderlaget för förmåner vid bestående arbetsoförmåga på grund av ett olycksfall i arbetet, vilken återfinns i artikel 60 i dekretet av den 22 juni 1956, mot unionsbestämmelserna i artikel 4 i rådets direktiv 79/7/EEG av den 19 december 1978 om successivt genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet och i artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/54/EG av den 5 juli 2006 om genomförandet av principen om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet (omarbetning), eftersom den skulle kunna anses innebära en indirekt diskriminering på grund av kön, då det i de flesta fall är kvinnor som minskar sin arbetstid för att ta hand om barn, vilket leder till att den förmån de tillerkänns är betydligt lägre?
- 2) Mot bakgrund av att utgångspunkten i den spanska bestämmelse där det föreskrivs hur förmåner vid bestående arbetsoförmåga på grund av olycksfall i arbetet ska beräknas – nämligen artikel 60.2 i dekretet av den 22 juni 1956 – är den lön som arbetstagaren faktiskt uppbar vid tidpunkten för olycksfallet, och att det i det spanska offentliga systemet för social trygghet som en avgiftsfinansierad familjeförmån – i artikel 237.3 i allmänna socialförsäkringslagen – föreskrivs att lönen ska räknas som upp till 100 procent under de två första åren med arbetstidsförkortning för att ta hand om barn, i enlighet med artikel 37.6 i lagen om arbetstagare, samt att det enligt statistiska uppgifter till 90 procent är kvinnor som ansöker om sådan arbetstidsförkortning, strider de ifrågavarande spanska bestämmelserna mot artikel 8 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artiklarna 21 och 23 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, artikel 4 i direktiv 79/7/EEG samt artikel 5 i direktiv 2006/54/EG, och innebär nämnda bestämmelser en indirekt diskriminering på grund av kön?

Anförda unionsbestämmelser

Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artikel 8

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, artiklarna 21 och 23

Rådets direktiv 79/7/EEG av den 19 december 1978 om successivt genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet, artiklarna 1, 3 och 4

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/54/EG av den 5 juli 2006 om genomförandet av principen om lika möjligheter och likabehandling av kvinnor och män i arbetslivet, artiklarna 1, 2, 5, 7 och 9

Dom av den 16 juli 2009, Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462), punkterna 58–62

Dom av den 18 september 2019, Ortiz Mesonero (C-366/18, EU:C:2019:757)

Anförda nationella bestämmelser

Decreto de 22 de junio de 1956 por el que se aprueba el texto refundido de la legislación de accidentes del trabajo y Reglamento para su aplicación (dekret av den 22 juni 1956 om antagande av den omarbetade lydelsen av lagstiftningen om olycksfall i arbetet och dess tillämpningsföreskrifter): artikel 60 i den del som har rubriken ”Tillämpning av föreskrifterna om arbetsolycksfallsförsäkring”

Texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores, aprobado por el Real Decreto Legislativo 2/2015, de 23 de octubre (den omarbetade lydelsen av lagen om arbetstagare, antagen genom kungligt lagstiftningsdekret 2/2015 av den 23 oktober 2015): artikel 37.6

Texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social, aprobado por el Real Decreto Legislativo 8/2015, de 30 de octubre (den omarbetade lydelsen av allmänna socialförsäkringslagen, antagen genom lagstiftningsdekret 8/2015 av den 30 oktober 2015): artikel 237.1 och 237.3 (i den lydelse som gällde före ändringen av den sistnämnda punkten genom lagdekret 2/2023)

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i målet vid den nationella domstolen

- 1 KT (nedan kallad arbetstagaren) arbetade som kassörska vid företaget Supermercados Sabeco (nedan kallat företaget). Från och med den 2 januari 2008 omfattades hon, med stöd av artikel 37.6 i den omarbetade lydelsen av lagen om arbetstagare, av systemet med arbetstidsförkortning. Hon arbetade då 50 procent av ordinarie arbetstid för att ta hand om sitt barn som var under 12 år. Hennes arbetstidsförkortning för att ta hand om barn skulle upphöra den 6 oktober 2019.
- 2 Den 13 april 2019 råkade hon ut för ett olycksfall i arbetet. Det rörde sig närmare bestämt om en fallolycka på hennes arbetsplats, som till att börja med inte föranledde någon sjukskrivning men för vilken det senare slogs fast att hon hade en tillfällig arbetsoförmåga från och med den 29 oktober 2019. Till följd av olika komplikationer av hennes skador, vilka medförde att hon behövde opereras, fattade Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (Nationella institutet för social trygghet) den 2 augusti 2021 ett beslut i vilket det slogs fast att hon hade en bestående oförmåga att utöva sitt ordinarie yrke, med rätt till pension med 75

procent av beräkningsunderlaget. Enligt artikel 60.2 i det spanska dekretet av den 22 juni 1956 bygger detta underlag på den faktiska lön som arbetstagaren hade när olycksfallet inträffade och det fastställdes till 8 341,44 euro per år. Såväl försäkringsbolaget Asepeyo Mutua Colaboradora de la Seguridad Social n.º 151 (nedan kallat försäkringsbolaget) som arbetstagaren begärde att beslutet skulle omprövas, men INSS beslutade den 10 februari 2022 att inte vidta några åtgärder med anledning av deras begäran.

- 3 Två parter har överklagat INSS beslut och den hänskjutande domstolen har beslutat att förena målen. Det handlar dels om försäkringsbolaget, som har överklagat INSS ovannämnda beslut på grund av att det anser att arbetstagarens skador är bestående men inte invalidiserande och därför inte ger upphov till någon bestående arbetsförmåga, och dels om arbetstagaren, vars anställningsförhållande med företaget hade upphört på grund av uppsägning den 14 juni 2019. Begäran om förhandsavgörande rör inte försäkringsbolagets överklagande.

Parternas huvudargument

- 4 Arbetstagaren har i sitt överklagande gjort gällande att beräkningsunderlaget för pensionen på grund av hennes bestående oförmåga att utöva sitt ordinarie yrke till följd av ett olycksfall i arbetet skulle fastställas utan hänsyn till att minskat sin arbetstid till 50 procent för att ta hand om sin son. Hon anser således att beräkningsunderlaget för pensionen ska fastställas på grundval av hennes heltidslön och att det ska vara 1 353 euro per månad, det vill säga 16 236 euro per år (i stället för de 8 341,44 euro per år som INSS hade fastställt i sitt beslut av den 2 augusti 2021). Arbetstagaren anser att om fastställandet av beräkningsunderlaget skulle bygga på den lägre lönen för den faktiska arbetstiden, skulle det innebära en indirekt diskriminering på grund av kön, eftersom 90 procent av de som ansöker om arbetstidsförkortning för att ta hand om barn är kvinnor. Hon menar därför att en bestämmelse som skenbart är neutral – i vilken det föreskrivs hur beräkningsunderlaget ska fastställas – missgynnar kvinnor i högre grad än män och därmed strider mot direktiv 79/7.
- 5 INSS har försvarat beslutet av den 2 augusti 2021 och gjort gällande att beräkningsunderlaget för arbetstagarens pension fastställdes på grundval av informationen i det löneintyg som företaget hade utfärdat och som försäkringsbolaget hade bekräftat.
- 6 INSS menar att om olycksfallet hade inträffat under de första två åren med arbetstidsförkortning (numera är det tre år, sedan den ändring av artikel 237.3 i den omarbetade lydelsen av allmänna socialförsäkringslagen som gjordes genom lagstiftningsdekret 2/2023), skulle det avgiftsunderlag som hade legat till grund för fastställandet av beräkningsunderlaget ha varit motsvarande 100 procent av det belopp som arbetstagaren skulle ha varit berättigad till om hon hade fortsatt att arbeta utan att minska sin arbetstid. Eftersom det hade gått mer än två år sedan hon minskade sin arbetstid, var det emellertid det avgiftsunderlag som avsåg den

faktiska, det vill säga den förkortade, arbetstiden som skulle användas som referens. INSS anser därför att det var fullt berättigat att fastställa beloppen för förmånerna från det offentliga systemet för social trygghet på grundval av den deltidsarbetande arbetstagarens faktiska lön, och att en arbetstidsförkortning för att ta hand om ett barn inte motiverar någon särskild lösning enligt punkterna 58 och 59 i EU-domstolens dom av den 16 juli 2019, Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462). Således anser INSS att unionsrätten inte är tillämplig i förevarande mål, varken primärrätten (artikel 8 FEUF samt artiklarna 21 och 23 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna) eller sekundärrätten (direktiv 79/7, direktiv 2010/18 eller direktiv 2019/1158, som nu gäller).

- 7 Försäkringsbolaget som även är motpart i det mål där arbetstagaren är klagande, har bestridit hennes överklagande och gjort gällande att beräkningsunderlaget fastställdes på grundval av den lön hon faktiskt erhölet, enligt det löneintyg som företaget hade utfärdat. Försäkringsbolaget menar att tillämpningen av ett annat system inte bygger på något förhållande eller någon omständighet som kan innebära en diskriminering eller en missgynnande behandling av kvinnliga arbetstagare.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 8 Enligt den hänskjutande domstolen föreskrivs i den spanska bestämmelsen (artikel 60.2 i dekretet av den 22 juni 1956) att beräkningsunderlaget för förmåner på grund av bestående arbetsförmåga till följd av olycksfall i arbetet fastställs på grundval av den lön som arbetstagaren uppbar vid tidpunkten för olycksfallet, eftersom det bygger på avgiftsunderlaget för den faktiska arbetstiden. Det innebär att om man har utnyttjat rätten att minska sin arbetstid för att ta hand om ett barn, är det lönen för den förkortade arbetstiden som ligger till grund för beräkningsunderlaget. I förevarande mål innebär det en minskning med 50 procent för arbetstagaren, med de konsekvenser som detta får för beräkningsunderlaget.
- 9 Den hänskjutande domstolen hänvisar till EU-domstolens dom av den 16 juli 2019, Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462), och påpekar – särskilt med hänvisning till punkterna 60–62 i den domen – dels att direktiv 79/7 inte ålägger medlemsstaterna en skyldighet att bevilja socialförsäkringsförmåner till personer som fostrat sina barn, och dels att rådets direktiv 2010/18/EU av den 8 mars 2010 om genomförandet av det ändrade ramavtalet om föräldraledighet som ingåtts av BUSINESSSEUROPE, UEAPME, ECPE och EFS och om upphävande av direktiv 96/34/EG inte är tillämpligt i förevarande mål. Den hänskjutande domstolen anser vidare att det här inte rör sig om en omvandling av en heltidsanställning till en deltidsanställning, vilket innebär att rådets direktiv 97/81/EG av den 15 december 1997 om ramavtalet om deltidsarbete undertecknat av UNICE, CEEP och EFS inte heller är tillämpligt.

- 10 Enligt den hänskjutande domstolen gjorde EU-domstolen i den dom som det hänvisas till i föregående punkt inte någon prövning av huruvida den relevanta spanska socialförsäkringsbestämmelsen kan innebära en indirekt diskriminering på grund av kön, eftersom detta inte hade gjorts gällande. Inte heller gjordes det någon bedömning av den statistiska faktorn rörande könsfördelningen vid ansökningar om arbetstidsförkortning för att ta hand om barn.
- 11 Enligt de statistiska uppgifter som Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) har tillhandahållit, hade 224 513 personer kontinuerligt förkortad arbetstid mellan 2020 och 2022, i enlighet med artikel 37.6 i den omarbetade lydelsen av lagen om arbetstagare. Av dessa var 22 110 män (9,85 procent) och 202 403 kvinnor (90,15 procent). Den hänskjutande domstolen klargör att den fråga som ställs är huruvida en socialförsäkringsbestämmelse som skenbart är neutral, men som i mycket högre grad påverkar kvinnor negativt, eftersom det är kvinnor som till allra största delen utnyttjar rätten att förkorta arbetstiden, kan innebära en indirekt diskriminering på grund av kön.
- 12 Vidare påpekar den hänskjutande domstolen att när man fiktivt utgår från avgiftsunderlaget för heltid (denna period var, vid den tidpunkt då det fastställdes att arbetstagaren hade en bestående arbetsoförmåga, de första två åren med arbetstidsförkortning för att ta hand om ett barn och är nu, efter den ändring av artikel 237.3 i den omarbetade lydelsen av allmänna socialförsäkringslagen som gjordes genom kungligt lagdekret 2/2023, de första tre åren), anses kostnaden för mellanskillnaden mellan den pension som beräknas på grundval av en förkortad arbetstid och den som följer av (den fiktiva) grunden som bygger på heltidsarbete (en kostnad som socialförsäkringsorganet står för), i rättsligt hänseende vara en avgiftsfinansierad offentlig förmån som inte medför någon kostnad för arbetsgivarna eller försäkringsbolagen. Inte heller denna aspekt prövades i EU-domstolens dom av den 16 juli 2019, Gómez-Limón Sánchez-Camacho (C-537/07, EU:C:2009:462).
- 13 Den hänskjutande domstolen menar att denna förmån kan vara undantagen från tillämpningsområdet för direktiv 79/7 (artikel 3.2), eftersom det rör sig om en familjeförmån. Den hänskjutande domstolen anser emellertid att även om det rör sig om ett familjebidrag, är den den risk som direktivet omfattar avgörande, det vill säga olycksfall i arbetet. Enligt den hänskjutande domstolen rör det sig om en avgiftsfinansierad offentlig förmån som täcker sådana risker som anges i direktiv 79/7. Även om förmånen förefaller vara neutral, eftersom den riktar sig till alla personer oavsett kön, visar statistiken att den i synnerligen hög grad påverkar kvinnor negativt: förmånen är mycket lägre – i förevarande mål 50 procent lägre – för kvinnor som har utnyttjat rätten till arbetstidsförkortning och som blir berättigade till pension på grund av bestående arbetsoförmåga till följd av olycksfall i arbetet.
- 14 Således anser den hänskjutande domstolen att denna begäran om förhandsavgörande är nödvändig för att kunna avgöra det aktuella målet.